

BLADZIJDEN UIT DE GESCHIEDENIS
EENER ROTTERDAMSCHER
SCHILDERSFAMILIE
DOOR JAC. BAKKER

I

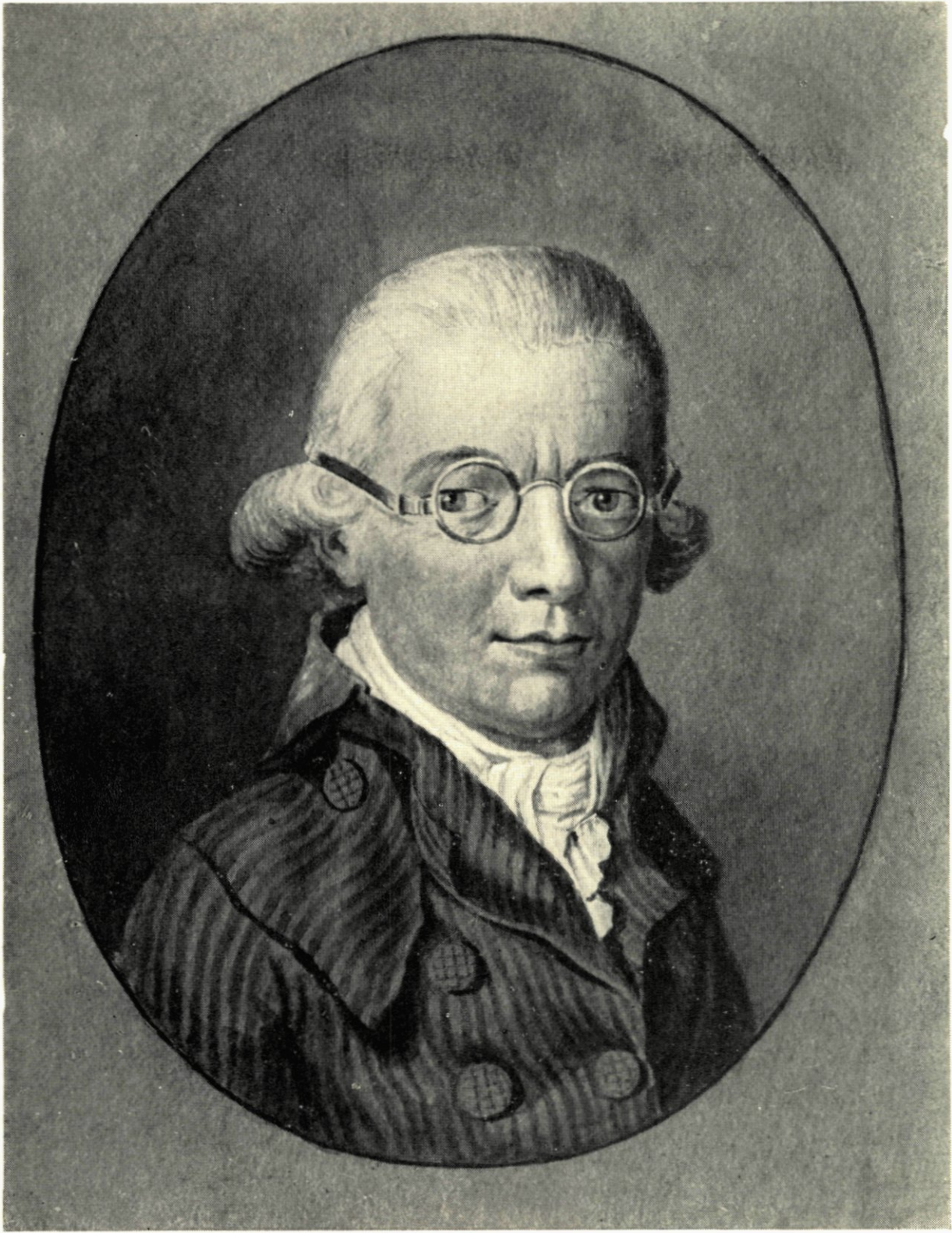
IN het jaar 1763 bevond zich een jeugdig Duitsch schilder, die later eenige vermaardheid zou verkrijgen, als een der eerste onderwijzers of correctoren van het Rotterdamsche Teekengenootschap „Hierdoor tot Hooger”, te Maastricht. Hij heette Augustus Christiaan Hauck en was de zoon van Jacob Hauck, in zijn leven hofschilder van den keurvorst van de Paltz, te Mannheim, waar Augustus Christiaan op 3 Maart 1742 was geboren. Na den dood van zijn vader, dien hij op betrekkelijk jeugdigen leeftijd verloor, was hij bij het schilderlievende Nederlandsche volk zijn geluk in het vaderlijke kunstvak gaan beproeven.

Twee herinneringen aan dit verblijf te Maastricht bleven bewaard. Vooreerst een forsche crayonteekening, getiteld: „Le criminel devant le juge” en gesigneerd: Maestricht, 1763. A. C. Hauck. En verder een anecdote: De jongeman, zorgelijk de hand strijkend over zijn kamizool, bij het bepeinzen der vraag „hoe met een leêgen buil een maaltijd te vereenen,” ontdekte op dat pas, dat een zorgzame moederhand, niet om niet vrouw en moeder van een kunstenaar, een deel der reiskosten heimelijk had verborgen in de voering. Een oogenblik later en de jas had een losse voering, doch de schilder hield een glinsterend gouden dukaat in de hand.

Deze Hauck heeft zich later gevestigd in Leiden, waar hij op 16 April 1768 werd ingeschreven als student in de letteren ¹⁾ en zich op 25 October 1770 in het huwelijk begaf met Judith Ribot.

Zelf placht Hauck omtrent dit huwelijk te vertellen, dat hij, als portretschilder te Leiden werkzaam, de opdracht kreeg, het portret te vervaardigen van genoemde mejuf-

1) 18 Juli 1770 liet hij zich opnieuw inschrijven. Bij beide inschrijvingen wordt hij „pictor” genoemd en de faculteit weggelaten.

16. A. C. HAUCK. NAAR EEN AQUAREL VAN HEMZELF.

frouw Ribot. Het viel hem echter onmogelijk de gelijkenis te treffen en deze verwarrende omstandigheid maakte het hem, na vele vergeefsche pogingen, duidelijk, dat zij hem 't tegenovergestelde van onverschillig was.

Om welke reden Hauck van Leiden verhuisd is naar Rotterdam, is mij niet bekend. Dit zal echter gebeurd moeten zijn vóór 1776 of wel uiterlijk in genoemd jaar, daar hij op 6 December van dat jaar in het Poorterboek werd ingeschreven. In 1781 wordt hij tot corrector van het Rotterdamsche Teekengenootschap benoemd. In 1790 en in 1794 wordt hij als hoofdman van het St. Lucasgilde gekozen.

De overlevering bewaart nog het verhaal van een club, uit beoefenaars en vrienden der schilderkunst bestaande en daaronder personen van zeer uiteenlopende maatschappelijke gesteldheid. Laatstgenoemde omstandigheid had er toe gebracht, om als bindende voorwaarde te bepalen, dat de clubleden, die het gezelschap afwisselend plachten te ontvangen, daarvoor nimmer eenigszins belangrijke onkosten zouden maken. Eens, toen Hauck aan de beurt was, laadde deze zich echter de bestraffing van de vrienden op den hals wegens den reusachtigen en oogenschijnlijk kostbaren tulband, dien hij op zijn tafel had staan. Nauwelijks was echter gebleken dat deze tulband zijn ontstaan dankte, niet aan de kunst van den koekbakker, maar aan het decoratief talent van den gastheer, of de ontstemming werd nog grooter. Hauck zag slechts kans, die te bezweren, door zijn bedrog goed te maken met een nieuw, doch thans niet gecamoufleerd gebak.

Hauck liet bij zijn dood in 1801 te Rotterdam, waar hij in de Oosterkerk begraven is, slechts een dochter na, Eva Susanna, in 1795 gehuwd met zijn leerling Cornelis Bakker.

Van het overlijden van zijn eenig zoontje, op 26 Augustus 1771, gewaagt een „Troostzang” van J. van Alphen en een „Dankzegging” daarvoor van den schilder, beide in geteekende letters en met calligrafische opschriften, onder Hauck's nagelaten papieren bewaard.

Haucks dochtertje Eva Susanna was den 14en September 1773 geboren en dus bijkans acht jaren oud, toen haar broertje stierf. Dat zij het troetelkind is geworden, laat zich

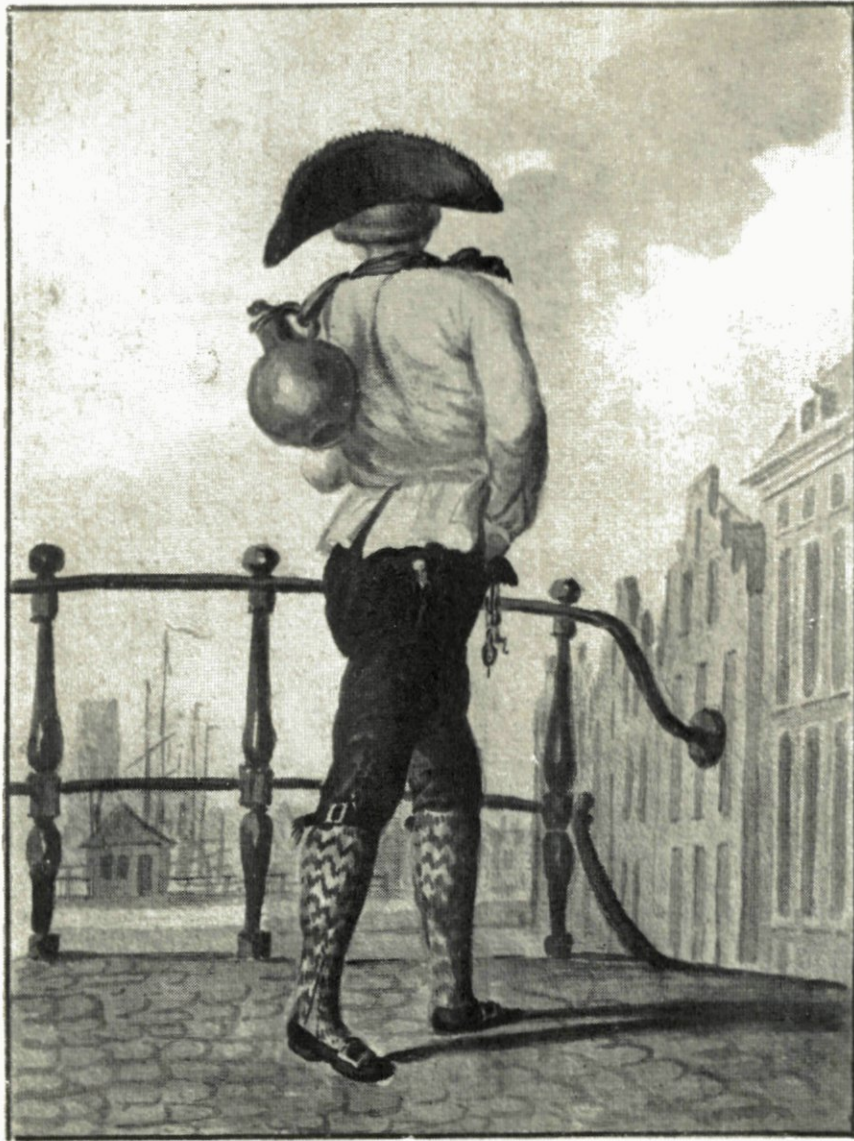
begrijpen en wordt ten overvloede bevestigd door een profielteekening, met rijken bloemenkrans omvlochten en vergezeld van een heilwensch, waarin de vader haar twaalfden verjaardag bezong.

Hauck had in zijn tijd voldoende beteekenis als portretschilder, dat onder zijn werken genoemd kunnen worden de portretten van den vice-admiraal Houtman en diens gade, geplaatst in het Rijksmuseum te Amsterdam, en dat van Bilderdijk, in April 1795 geschilderd, blijkbaar te Groningen, doch thans spoorloos verdwenen. Het stuk is alleen bekend uit berichten van Bilderdijk zelf. De dichter maakt er gewag van in een brief van 21 September 1808 en gedenkt het in een gedicht van 1795 (Dichtwerken XII, 11), ook in de Bloemlezing van Van Vloten opgenomen. De heer J. F. M. Sterck noemt het in het Bilderdijk-gedenkboek van 1906, doch verklaart daarbij eveneens, dat het lot van dit schilderstuk tot heden onbekend is gebleven¹⁾.

Van Haucks arbeid als leeraar werd reeds terloops melding gemaakt. Het teekengenootschap „Hierdoor tot Hooger”, dat in 1773 gesticht was, besloot in Mei 1781 zich te organiseeren als een „Publieke Academie”, door leerlingen aan te nemen en „correctoren” aan te stellen, waartoe werden verkozen de heeren A. C. Hauck, J. Preij en G. van Nijmegen. De geschiedenis van het genootschap is uitvoerig beschreven in het werk „Oorsprong der Academie van Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen te Rotterdam”, door Hauck's kleinzoon J. A. Bakker, die zelf een lange reeks van jaren als bestuurder, alsmede als leeraar in de perspectief en in de geschiedenis der beeldende kunsten, aan de instelling verbonden is geweest²⁾.

1) Tot mijn spijt moet ik hieraan toevoegen, dat het ook mijn collega Coster te Groningen en mij na duizend en één pogingen niet gelukt is, het Bilderdijkportret voor den dag te brengen. Red.

2) In 1851 is uit het oorspronkelijke genootschap de in dat jaar gestichte Academie voortgekomen. Het in den tekst bedoelde werk berustte vele jaren in handen van des schrijvers neef, den heer J. Hudig, die in 1901 het initiatief nam tot de publicatie, welke daarop door de goede zorgen van het bestuur der Academie geschied is.

17. ROTTERDAMSCHER BÜRGERMANN.

18. ROTTERDAMSCHER BÜRGERFRAU.

II

Op 30 September 1784 komt bij den hiervoren vermelden Rotterdamschen schilder in de leer een dertienjarige knaap, Cornelis Bakker.

Deze was op 7 Juni 1771 te Goedereede geboren. Hij vond bij zijn komst te Rotterdam, behalve het onderricht van Hauck, met wien zijn vader zich contractueel verbonden had, de gelegenheid tot opleiding aan de reeds vermelde Publieke Academie, waarvan hij ook zelf later, van 1798 tot 1835, bestuurder en onderwijzer en na dien tijd lid van verdienste zou wezen.

Misschien is het niet onaardig, als een bijdrage voor de geschiedenis der vakopleiding in ons land, het contract op te nemen, dat Cornelis' vader, de Goereesche kuiper Job Krijnse Bakker, met den kunstschilder Hauck in 1784 heeft gesloten.

„Voorwaarden waarop Cornelis Bakker als aankweekeling in de Schilderkunst zal besteeft en aangenoomen werden, tusschen de ondergeteekenden Job Bakker te Goeree, vader van voornoemden Cornelis Bakker en mij A. C. Hauck, kunstschilder te Rotterdam.

Art. 1. Zal Cornelis Bakker vier agtereenvolgende Jaaren bij mij A. C. Hauck in de leer als leerknapp staan, bij mij ten huize inwoonen en zich in alles zeer gewillig onderwerpen wat hem ten besten van mij geördoneerd word.

Art. 2. Zal hij als een ortentlijk jongeling, in kleeren, verschooning en wat daar annex is, bij mij inwoonen en wat daartoe vereischt wierd, door zijne Ouders bezorgt worden. Edoch de bijzondere zorge voor hem om zijn linne te bewasschen enz. enz. zal aan mijne vrouw overgelaten werden.

Art. 3. Zal Job Bakker als vader van zijn zoon borg staan, dat hij niet voor het einde van bepaalden tijd van vier jaaren van mij zonder wettelijke reeden afgaat of van mij, onder wat pretex het zei, afgenomen werde, maar als de Vaader des leerlings moogt komen te overlijden en de Weeduwe van den Overleedenen konde haaren zoon door omstandigheden niet langer laten leeren, zoo zal na goedbevind van zaaken de contract gebrooken zijn, gelijk ik mij

A. C. Hauck ook verbindt hem niet zonder wettelijke reden weg te zenden. Egter behoude ik mij het recht, als hij na verloop van eenig tijd zich niet tot de Schilderkunst schikken wil, van mij te laten gaan.

Art. 4. Zal Job Bakker aan mij A. C. Hauck 's jaarlijks betaalen de somma van tweehondert en vijftig gulden, beginnende met primo October 1784, eindigende den laasten September 1788 om te betaalen alle vierendeel jaars de vierde part van het geaccordeerte met de somma van twee en dertig guldens en tien stuivers.

Art. 5. Zal Job Bakker zorg draagen om best mogelijk voor te koomen, dat voornoemde zijn zoon mij nooit mislijd, het zij vroeg of laat, zoo lang als hij bij mij in de leer staat, iets wat het schilderen betreft te doen zonder mijn weeten of onder mijn naam iets te schilderen, te verkoopen of weg te geeven, maar hem aanhouden en aanspooren, dat hij mij in alles getrouw en gehoorzaam is.

Ten bewijze van genoegenneeming met de voorgaande Articulen en Voorwaarden onderteekent: J. Bakker.

Waartegen ik mij verplicht om aan Cornelis Bakker van wien ik gehoorzaamheid eische, zoo veel als mij mogelijk is, de beste lessen te geeven in de schilderkunst en hem gelijk een goede vader in mijne voorzorge te neemen.

Rotterdam den 30 September 1784. A. C. Hauck".

Onder deze voorwaarden begon Cornelis Bakker zijn langdurige loopbaan als kunstbeoefenaar en -paedagoog, die eerst is afgesloten met zijn dood op 9 Januari 1849 en waaraan te dien tijde door velen hulde is gebracht.

Voor bijzonderheden zie men b.v. den Algemeenen Konst- en Letterbode, de Rotterdamsche Historiebladen, alsmede de Levens van Nederlandsche kunstenaars van Immerzeel, e.a.

Zijn levensbeschrijvers hebben nadruk gelegd op zijn begaafdheid als onderwijzer, als hoedanig hij het uitermate volhandig had. Tot zijn meest bekende leerlingen behoorde de later bekende historieschilder J. H. van de Laar, wiens zuster met een zijner zoons in 't huwelijk trad.

Immerzeel heeft zijn leedwezen uitgesproken over het feit, dat Cornelis Bakker zooveel tijd heeft moeten offeren aan

het geven van onderwijs, omdat een aantal stukken, van zijn hand overgebleven, in 't bijzonder op het gebied van de intérieurkunst, zoozeer de aandacht trokken, dat men hem gaarne aan dit kunstvak al zijn tijd mocht hebben zien wijden.

Mej. Marius noemt hem terloops als miniatuurschilder. Inderdaad blijkt hij sterke neiging te hebben gehad voor de miniatuurkunst, een neiging, die hij stellig niet aan zijn leermeester Hauck ontleende, met wien hij te zamen de Fransche sansculottes, die Rotterdam bezet hebben, teekende en graveerde, doch wiens werk zich hoofdzakelijk door forsche toetsen kenmerkte, en waarheen hem ook niet het Groot Schilderboek van G. de Lairese, dat hem in 1788 door „Hierdoor tot Hooger” als eereprijs vereerd werd, den weg wees. De Lairese toch is van oordeel, dat het „onnatuurlijk is en tegen de grondbeginselen, dat men, gelijk in de „miniatuur”, de kleine voorwerpen, die ver afgelegen zijn, met kracht van kleur en schaduwverschil voor den dag brengt”. Hij beredeneert, dat juist een kleine voorstelling, die dus verondersteld wordt op een afstand gezien te zijn, eer gedacht moet worden als beschouwd „door een fijne gaas” dan met de scherpte en helderheid en kleurnuancen, die den miniatuurschilder kenmerken.

Intusschen moeten er, vooral in Rotterdamsche families, nog onderscheiden portretten van Cornelis' hand, grootendeels in miniatuur-genre vervaardigd, te vinden zijn. Dit feit bewijst zoowel des schilders voorkeur voor dezen trant, als de verkoopbaarheid daarvan bij het belangstellende publiek. Onder de beoefenaars van het genre in zijn woonplaats had hij, vóór de meer algemeene toepassing der fotografie, die van zoo geweldigen invloed is geweest op de portretteerkunst, een goeden naam¹⁾.

Het zal den lezer dezer bladzijden, die meer bedoeld zijn als herinneringen aan het intieme leven dan als kunsthistorische beschouwingen, allicht interesseeren iets te vernemen over het huwelijk van Cornelis Bakker met Eva Susanna Hauck, waarop hierboven reeds de aandacht ge-

1) Catalogus der tentoonstelling van portretminiaturen, 27 Maart-16 Mei 1910. Rotterdam, nrs. 14-20 en 134.

vestigd werd en dat den 15en November 1795 te Rotterdam gesloten werd ¹⁾. Zij woonden toen beiden in het Hang.

Behalve de alleen als calligrafie eenigermate belangrijke liederen, ter gelegenheid van de huwelijksvoltrekking door goede vrienden gedicht, bleven enkele schriftelijke getuigenissen van de plechtigheid over.

De menschelijke zwakheid, waarvan onderstaande brief rept, mag thans, na 132 jaren „niet gebleken” te zijn, gerustelijk publicatie lijden. De brief is van Cornelis' vader te Goedereede. Susanna's vader, de oolijke Hauck, teekende ongezien den jonkman, terwijl hij, vóór het vensterraam van Hauck's woning op den hoek van Hoogstraat en Keizerstraat, zijn aanstaande, die met gespannen aandacht zit te luisteren den vaderlijken brief staat voor te lezen:

„Waarde Soon, „Hiernevens bekomt UE. het blijk der toestemmingh van Uw aanstaande Huywelijk met wederzijds genoegense wense dat dit uw voorgenomen saak, met den Seegen Gods mag worden agtervolgd. Uw moeder is thans weer beeter en gaat weer al door 't huys, ik heb van nacht den doctor aan mijn huys gelogeert gehad die segt nu geen swarigheyd meer is, maar swak is sij en sterk zal zij nooit meer worden.

UEd. heeft 2 van mijn dogters gevraagd en uw broeder Krijn was daar niet over tevrede, dat gij hem niet gevraagd had, schoon hij onmogelijk bij Uw niet kan komen, maar nu denkt hij, dat hij in geen agting is, nu souwde ik hem ook vragen en late daar van niets blijken, dat gij dat wist, gij begrijpt dat wel en kent zijn humeur genoeg.

Groed de Heer Hauck en de Juffr. en vooral mijne toekomstende dogter van ons alle en blijve na vrindelijke groete met alle agting

UEd. genege vader
Goedereede
20 October 1795.

J. Bakker.
Met groote haast
alsoo de schipper wagt”.

Genoemde Krijn was toen 27 jaar oud. Of hij zijn uitnoodiging nog ontvangen heeft, meldt de geschiedenis niet.

1) Ondertrouwadvertentie in de Rott. Cour. 3 Nov. 1795.

19. CORNELIS BAKKER. NAAR HET ZELFPORTRET
IN DE ACADEMIE.

Bij den brief was gevoegd een stuk van den volgenden inhoud:

„Wij ondergeteekende Job Bakker en Jannetje Pietersdr. Kievit consenteeren met volkomen genoegen, dat onsen zoon Cornelis Bakker in wettigen ondertrouw opgenomen en voortst na het eindigen der drie gewone proclamatiën in den Huwelijken staat bevestigd werde met Susanna Eva Hauck, wonende te Rotterdam.

„In blyke der Waerheid dezen bij ons geteekent binnen Goedereede den 19en October 1700 vijf en negentig.

J. Bakker.

Jannetje Kievit”.

Ruim een week daarna verschenen de beide geliefden, met de ouders der bruid en het attest der ouders van den bruidegom, voor den notaris J. H. Lentfrinck en werd door dezen het huwelijkscontract op zegel gesteld.

Daarop volgde den 15en November 1795 de plechtige huwelijksinzegening en de bruiloft van het jonge paar, juist vier dagen na de zilveren bruiloft der oudelieden Hauck.

Wij hebben den ouden heer Hauck reeds voldoende leeren kennen, om te begrijpen, dat hij een vroolijke gastheer geweest zal zijn. En de vroolijkheid zal ook wel niet gestoord zijn, of 't moest wezen door de tegenwoordigheid van broer Krijn, waaromtrent overigens, als gezegd, niets verder is gebleken.

Vader Job uit Goedereede leeft in de herinnering zijner nakomelingen voort als de self-made man, die belangrijke zaken deed, maar ook een aanmerkelijke mate van theoretische kennis had verworven. Aan het hoofd van een gezelschap Goereesche stadgenooten overgevaren en op bezoek aan de Hollandsche steden, had hij de hulp van den koster der Nieuwe kerk te Delft afgeslagen en ieder verbaasd doen staan over zijn kennis der graftomben en van de groote mannen, die daar begraven waren.

Van zijn hand zijn een paar brieven, die allicht eigenaardig zijn, voor den tijd, waarin zij geschreven zijn en wegens het karakter, waaraan zij uiting geven.

De eerste luidt aldus:

„Waarde Soon en Dogter. Mijne kinderen met tranen van Vaderlievde heb ik Uwe wenschen bij de intrede van dit Jaar ontvangen, met tedere Vaderlievde segge ik UEd. daarvoor hartgrondeligh dank. Jacobs God sy uwen in dit begonnen jaar een God van heyl, hy, die het verbond met Abraham sloot geeve uwe deel in die belovte, hij schenke Uwe het tijdelijke Welzijn, bekroone Uw Egt met spruyten, die ter vermeerdering dienen van Christus Kerk en tot opbouwing Sijner gemeynte, dat mijne Vaderlijke Seegen op Uw beclijven, dat Sijn geest Uwe. moge lijde door de thans soo bedorve weereld's woesterny en, naar afloop van die, Uwe. brengen in die Salige Gewesten, daar gij alle volmaaktheyd sult erlangen en in de gemeynschap van Gods gunst genoten moogt leven, – dit is de hartenwens van mij en Uwe moeder, broeders en susters en teeken mij in aller naam
Uw liefhebbende Vader J. Bakker.

Goedereede, 19 Januari 1798.

„Groed van ons Uw Vader en Moeder en wij wenschen hem en haar met dit nieuwe Jaar alle tijdelijke en eeuwige Seegeningen en na den afloop van haar klimmende Jaaren dat sij op het Laast met den stervende Jacob mogen seggen, op uw Saligheyd wagt ik Heer, dit is mijn hartenwens.

„Daar zijn in de schuyt het korvmantje met een sotie aardnoten¹⁾ voor 't gantsche huysgezin, hope UEd. die in smaak sult consumeeren doet ons berigt oft den kleynen al loopt en denkt om de Loterij want uw susters zijn verlangende te weten”.

Dat vader Job bij zijn vrome beschouwingen het aardsche niet vergat, blijkt uit het post-scriptum. De kleine, waarvan tusschen het „zooitje aardnoten” en de „loterij” in sprake is, is de op 4 September 1796 geboren oudste zoon van het jonge paar, die de namen zijner beide grootvaders droeg en als Job Augustus Bakker later naam verkreeg als leeraar aan de Academie, gedurende nog langer tijdperk dan zijn vader, n.l. ruim veertig jaren, als landschapschilder en kunsthistoricus, maar vooral als Kantiaan en schrijver over wijsgeerige onderwerpen (zie blz. 66).

1) Vermoedelijk niet onze olienoot doch de aardamandel (*Lathyrus tuberosus*).

Een andere vaderlijke brief houdt verband met Cornelis' aanvaarding van het Rotterdamsche burgerschap, als hoedanig hij op 24 Maart 1803 beëdigd werd, blijkens het volgende document:

„Op heden den 24en Maart 1803 heeft Cornelis Jobsz. Bakker geboren te Goereede aan handen van Wethouders der stad Rotterdam als Burger en Poorter van de voorn. stad gedaan den navolgenden Eed:

Dat hij getrouw zal zijn aan het Wetgevend Ligchaam der Bataafsche Republicq en aan zoodanige andere Machten als in naam van het Bataafsche Volk de wetten handhaven of derselvs belangen administreeren.

Dat hij aan de wetten zal gehoorzaam zijn.

Dat hij het voordeel dezer stad naar zijn vermogen zal helpen bevorderen en zoo hij vernemen mogt, dat bij iemand iets wierd gedaan tot nadeel dezer Landen of van deze Stad, 't zij van verraad, oproer of geweld, dat hij hetzelfde terstond aan Wethouderen zal bekend maken. En dat hij voorts alles doen zal wat een getrouw Burger schuldig is te doen.

In kennisse van mij

L. van Oyen, secr".

Hoe men één en ander opvatte in Goedereede, bleek, toen de jonge burger een „acte van allimentatie" uit zijn geboorteplaats aanvraag en zijn vader hem schreef:

„Hiernevens deze acten van allimentatie, dien ik van den Kerkeraad met moeyte heb gekregen, omdat UEd. daar reeds burger was erkend, zoo in de burgerwagt als daar getrouwt, dit is bij ons een nieuwigheyd, maar soo sy dit nog niet voor goed erkennen, versoekt dan 14 dagen uitstel, sal dan die besorgen, soo sij goed vinden, alsoo wij ons na de tijd moeten schikken."

De schilder heeft zich eveneens naar den tijd weten te schikken, gelijk uit enkele trekken hierboven kan zijn gebleken, al zal ook hij met ingenomenheid de feestrede in „Hierdoor tot Hooger" ten jare 1800 hebben aangehoord van zijn medebestuurder Van Nijmegen, waarin de beoefening van de beeldende kunsten, te midden der fel schokkende gebeurtenissen des tijds, geprezen werd, als een middel tot het vinden van vrede en rust in woedende stormen.